

JOANNA IS SKYWALKING

Sverige, 2025

Längd: 1 tim 16 min

Regissör: Maja Östberg

Producent: Maja Östberg

Kompositör: David Lindh och Jonte Wentzel

Fotograf: Jonte Wentzel

Medverkande: Joanna Skywalker Holewa Chrona, Thapelo Diane, Theresa Gustavsson, Lwando Kasa, Patricia "Gugu" Gugulethu Mofokeng, David Oriel Mokale, Sibusisu Mthembu

Rekommenderad målgrupp: Gymnasiet

Teman: Identitet, estetiskt uttryck, läkande genom rörelse, normer, överlevnad, kultur, miljö, mänskliga rättigheter, existentialism, förtryck och apartheid.

Filmhandledning skriven av: Helena Sandberg

Dansaren, koreografen och dj:en Joanna Holewa Chrona - även kallad Joanna Skywalker - bor ett halvår här och ett halvår där, men oavsett var på jordklotet hon befinner sig är dansen, musiken och skapandet hennes liv. I denna dokumentärfilm får vi följa med henne till Johannesburg i Sydafrika där hon fördjupar sig i Pantsula-kulturen - en dans- och livsstil som växte fram under apartheid-tiden. Det är en krävande dansstil med världens snabbaste fotarbete. Trots att Joanna både studerat Pantsula kulturen och dess ursprung ur Apartheid-eran, studerat dansen IsiPantsula och tar privatlektioner för att lära sig språket Zulu för att förstå sina lärare bättre när de undervisar henne, så är det ändå viktigt att checka sig själv och sina val löpande för att inte trampa någon på tårna.

Joannas resa visar kraften i att följa sin passion, omfamna det oväntade och sökandet efter personlig och konstnärlig utveckling. Om att ta tillvara på nuet och om dansens helande. Både för Sbu när hans mamma plötsligt dör och för Joanna (och Theresa) som har en sjukdomsbild som kan ta över deras liv vilken dag som helst. Det är en berättelse om att hitta oss själva, vår plats och vårt konstnärliga uttryck i en alltmer kaotisk och digital tillvaro.

I den här handledningen hittar du tips på frågeställningar, övningar och teman att plocka upp i undervisningen innan och efter visningen. Filmens rekommenderade målgrupp är gymnasiet men övningarna kan även användas med högstadiееlever. Plocka russin ur kakan för just din elevgrupp och ert syfte.

FILMEN OCH KURSPLANEN

Att titta på film involverar många sinnen och kan därför vara utmärkt underlag för diskussion - vilket i sin tur kan bidra till att eleverna lättare förstår sig själva, varandra och sin omvärld. Film kan ge oss upplevelser vi inte annars skulle ha möjlighet att få: vi kan förnimma hur det känns för karaktären i en svår situation, uppleva andra kulturer eller epoker och diskutera svåra ämnen utan att behöva blotta oss själva.

Denna filmhandledning är dels skriven med de grundläggande värden i åtanke som skolan enligt kursplan ska förmedla till elever, men även med utgångspunkt i kursplaner för ämnen som dans, svenska och samhällskunskap. Men hur, varför och vad du använder filmen till bestämmer du som pedagog!

Centralt innehåll i GY25 som filmen berör:

Grundläggande värden

- Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor.
- Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, [...] ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.
- Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald.
- Skolan ska bidra till att elever får en identitet som kan relateras till inte bara det specifikt svenska utan

också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala.

- Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling.

Svenska

- Skriftlig framställning av olika typer av texter för kommunikation, lärande och reflektion, däribland argumenterande texter och kreativt skrivande.
- Informationssökning och värdering av information från olika typer av texter. Sammanfattning och kritisk läsning av texter från olika typer av källor.
- Struktur och språkliga drag i olika typer av texter.
- Centrala motiv, berättarteknik och stildrag i fiktivt berättande.

Samt huvuddelen av kursmålen i svenska kring tal och skrift.

Samhällskunskap

- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap. (1a1)
- Människors möjligheter och utmaningar utifrån varierande levnadsvillkor, till exempel beroende på kön och socioekonomisk bakgrund. (1a2).
- Friheter, rättigheter och skyldigheter i demokratiska samhällen samt de mänskliga rättigheterna.
- Rättsprinciper och rättsstaten i demokratin. (1b)
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap samt människors möjligheter och utmaningar [...]. (1b)

Dansteori

- Reflektion över dans som uttryck för kulturella värderingar.
- Praktisk och teoretisk analys samt samtal om relationen mellan synen på dans och kropp, genus och etnicitet ur ett samhällsperspektiv, såväl historiskt som samtida.
- Dans som uttryck i olika medier.
- Problematisering, analys och diskussion om förändringsprocesser inom dans ur samtida och historiska perspektiv i relation till olika sammanhang, till exempel estetiska, sociala, politiska och kulturella.
- Dans och dansande i sociala och sceniska sammanhang, med exempel från olika kulturer.
- Betydelsen och problematisering av jämlikhet, samtycke och lyhördhet inom dans.

Dansorientering

- Förmåga att tolka och analysera dans.
- Kunskaper om olika dansformer och deras kulturella bakgrund.

“IT IS MUSIC AND DANCING THAT MAKES ME AT PEACE WITH THE WORLD”

– Nelson Mandela –

Foto: Jonte Wentzel

Filmen du ska se heter *Joanna is Skywalking* och är en dokumentär om den svenska dansaren och koreografen Joanna Holewa Chrona - även känd som Joanna Skywalker.

Titta på [detta klipp ur Talang 2019](#) där Joanna uppträder:

https://www.youtube.com/watch?v=vU8jyyc_AHc

- 1) Vad är din första reaktion på klippet?
- 2) Beskriv dansen och Joannas konstnärliga uttryck - vad kännetecknar hennes dansstil? Vilken typ av dans är det hon dansar?
- 2) Vem tror du Joanna är? Vad skulle du vilja veta mer om henne efter att ha sett hennes dansnummer i Talang? Vad har hon för drömmar och ambitioner? Svårigheter?
- 3) Vad tror du dokumentären *Joanna is Skywalking* kommer att handla om?

Apartheid och IsiPantsula:

- 1) Vad känner du till om apartheid i Sydafrika sedan tidigare?
- 2) Hur tror du att ett system som apartheid kan påverka människors identitet och självbild?
- 3) På vilka sätt kan kultur - t ex musik, dans eller berättelser - bli ett sätt att överleva eller göra motstånd i ett förtryckande samhälle?
- 4 a) Använd internet och andra källor för att lära dig om dansstilen och kulturen Pantsula! Var och när uppstod den? Vilka samhällsliga förhållanden bidrog till att den utvecklades?
- b) Vilka kännetecken har pantsula när det gäller rörelser, stil, tempo och klädsel?
- c) Vilken betydelse har pantsula haft för ungdomar och gemenskaper i Sydafrika?

Foto: Jonte Wentzel

Medan du tittar på *Joanna is Skywalking*:

- 1) Fundera på hur filmens titel relaterar till vad vi får se - syftar den till något mer än dansen?
- 2) Vilka teman har filmen tycker du - det vill säga vad handlar den om under ytan? Det kan t ex vara mänskliga rättigheter, identitet, livsvillkor etc.
- 3) Titta på hur filmen berättar - hur visar filmen det som inte sägs med ord? Färger, klippning, ljud, foto, kamerans inramning och perspektiv etc?

JOANNA IS SKYWALKING - EFTER

DINA TANKAR

- 1) Vad tänkte du precis när filmen tog slut?
- 2) Skulle du rekommendera filmen till en kompis? Motivera!
- 3) Vilken del blev du mest berörd av? [Oavsett känsla: glad, ledsen, rädd, arg, obekvämt etc.] Vad var det som gjorde att du kände så?
- 4) Vad tycker du att filmen har för teman? Vad handlar den om? Vad är budskapet?
- 5) Vad får du veta om Joanna? Vad har hon för drömmar, rädslor och funderingar?
- 6) Vad får du för bild av Joannas liv? Hur ser hennes vardag ut?
- 7) Hur ser vardagen ut för hennes kompisar i Sydafrika?
- 8) Vad har Sbu, David, Gugu och Thapel för syn på dansen? Vad betyder den för dem och det samhälle de lever i? Hur visar filmen det?
- 9) Hur syns apartheidens effekter i Joannas vardag – trots att systemet formellt är avskaffat?
- 10) På vilka sätt försöker Joanna bryta sociala eller historiska mönster genom dans?
- 11) Hur påverkar samhällsstrukturer ungas möjligheter att drömma, skapa och uttrycka sig?
- 12) Har du något estetiskt uttryckssätt? Vilket? Hur får dig det att känna?
- 13) Varför heter filmen Joanna is Skywalking? Har titeln någon symbolisk betydelse?

”I cannot separate dance and life” - Sbu

Foto: Maja Östberg

Foto: Maja Östberg

Foto: Maja Östberg

Foto: Jonte Wentzel

Vi får inte veta så mycket om Joannas bakgrund i filmen - men vi får höra hennes tankar och känslor kring nuet och framtiden.

- 1) Vem är Joanna? Vilka frågor kring identitet och existens brottas hon med?
- 2) Hur påverkar hennes sociala tillhörighet, kultur och familjehistoria synen på sig själv?
- 3) Hur använder hon dansen och musiken som sätt att utforska eller uttrycka identitet?
- 4) Ser du exempel på att Joanna "skapar sig själv" genom sina handlingar och sin konst?
- 5) Hur visar filmen att kultur både kan vara något man föds in i och något man formas av genom erfarenheter, relationer och omständigheter?
- 6) Hur använder Joanna och de andra dansarna dansen som ett sätt att hantera svårigheter, skapa hopp eller uttrycka motstånd?
- 7) Vilka former av gemenskap visas i filmen — inom familjen, dansgruppen eller lokalsamhället?
- 8) Hur hjälper dessa sammanhang huvudkaraktären att hantera sin identitet och sin situation?
- 9) På vilket sätt är döden närvarande i filmen?
- 10) Vad är det i Sydafrika Joanna dras till och trivs med?
- 11) Vid flera tillfällen får vi se hur Joanna lägger ner tid, energi och förmodligen pengar på att lära sig språket - varför tror ni hon gör det?
- 12) Om du jämför Joanna med hennes Sydafrikanska kompisar - vilka likheter har de? Hur är de olika?
- 13) Kan dans, musik och andra estetiska uttryck ena oss människor? Hur?
- 14) Vad säger filmen om vilken roll kultur kan spela för människor som lever i utsatta eller oförutsägbara livssituationer?

DANS: ISIPANTSULA

IsiPantsula är en dansstil som växte fram i förorterna till Johannesburg i Sydafrika under 1950- och 60-talen. Rörelserna utvecklades i ett samhälle präglad av apartheid, där dansen kom att fungera både som uttrycksmedel och som ett sätt att skapa gemenskap i en tid av politisk och social förtryck. IsiPantsula kännetecknas av snabbt och precist fotarbete, mycket låga rörelser, energiska förflyttningar och ett starkt uttryck med mycket attityd. Med sina kroppar skildrar dansarna vardagen, humor, observationer och kommenterar socialt liv. Dansstilen har därför ett berättande och ibland satiriskt uttryck.

Dansformen har fått en stark betydelse för unga i Sydafrika: den skapar utrymme för identitetsskapande, kreativitet och en grupp-tillhörighet i socioekonomiskt utsatta områden där resurser och möjligheter är begränsade. Dansens rytm och stil har också blivit ett sätt att ta kontroll över sitt liv och sina berättelser och har bidragit till kulturell självständighet och fungerat som motstånd. Idag är Pantsula både ett kulturellt uttryck och en levande dansstil som fortsätter att utvecklas samtidigt som den behåller spår av historien som varit med och format den - den är ett uttryck för livskraft, gemenskap, glädje och kreativitet.

IsiPantsula är en etablerad och internationellt erkänd dansstil som syns i alltifrån musikvideor och kommersiella produktioner till scenkonstföreställningar av professionella danskompanier. Den är också högst närvarande i sociala medier och streetkultur.

- 1) Hur berättade filmen om IsiPantsulans rötter i apartheid och township-kulturen?
- 2) Varför tror du att IsiPantsula blivit så betydelsefull i många ungas liv i Sydafrika?
- 3) Titta på filmen mellan 23:49 och 25:39 och 33:29 -34:21 när de dansar.
 - a) IsiPantsula är snabbt, rytmiskt och marknära - hur skiljer sig detta sätt att röra kroppen från de dansstilar du är van vid att se/dansa? Ser du skillnader mellan hur dans används i filmen och hur dans ofta framställs i västerländska medier eller skolmiljöer?
 - b) Vilka känslor och/eller erfarenheter tror du dansstilen vill förmedla?
 - c) IsiPantsula växte fram i miljöer präglade av apartheid, polisövervakning och social utsatthet. Ser du något i dansens energi eller stil som kan kopplas till: överlevnad? Gemenskap? Motstånd? Identitet?

Foto: Jonte Wentzel

- 5) Titta på filmens inledning igen mellan 0:00-02:06 när Joanna dansar.
 - a) Vilka spår av IsiPantsula kan du se i Joannas dans?
 - b) Vad tror du hon vill berätta med sin dans?
 - c) I filmens anslag får vi se ett citat av Nelson Mandela: "It is music and dancing that makes me at peace in the world" - varför tror du regissören väljer att ha med det?
- 6) Titta på detta klipp ur filmen [Breakin' från 1984](https://www.youtube.com/watch?v=yEoaN9qlxFs) när Turbo dansar Breakdance med en sopkvast:
 - Vilka likheter och skillnader kan du se mellan IsiPantsula och breakdance, både när det gäller stil, uttryck och den miljö/sammanhang de växt fram i?

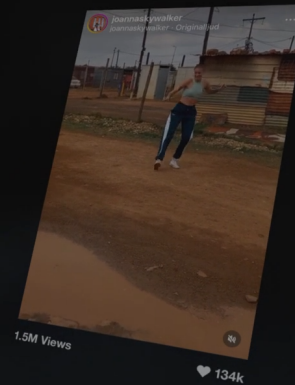
Uppgift: Dans som motstånd!

Skriv en analys om dansens/kulturens roll i samhällen som präglas av orättvisa. Använd filmen som huvudexempel och resonera kring:

- Hur kan dans/estetiska uttryck vara protest, uttryck, överlevnad eller gemenskap?
- Hur påverkar apartheidens historia människor än idag?
- Tror du dans/konstnärliga uttryck ibland kan säga mer än politiska tal? Om ja, hur?

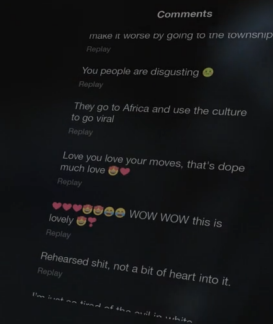
Foto: Maja Östberg

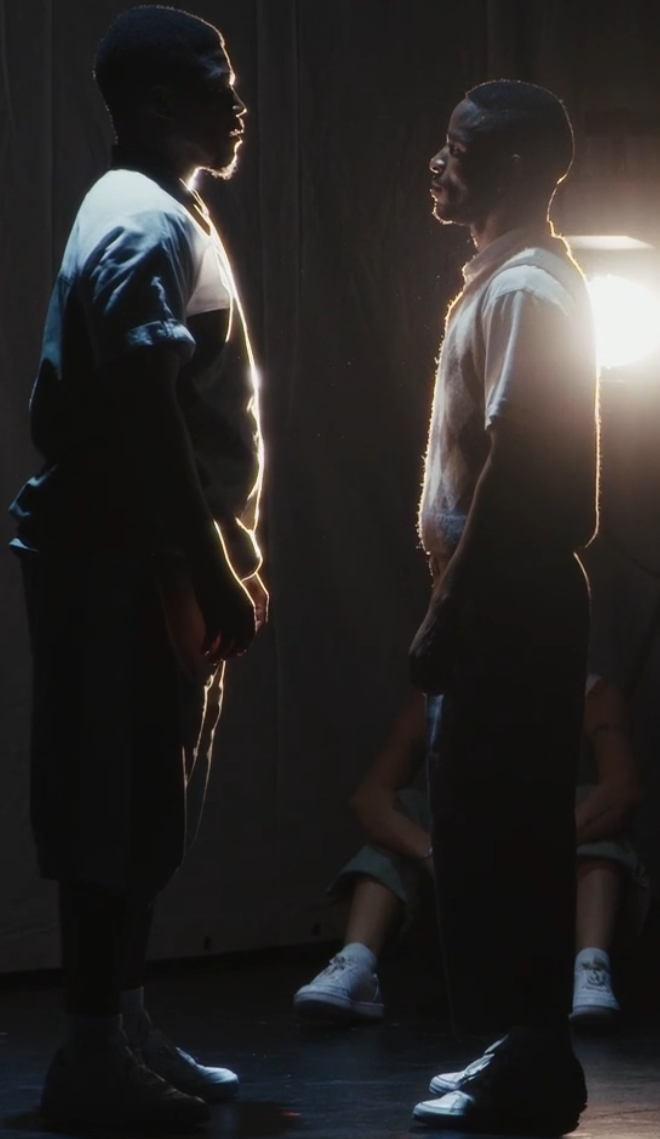
Joanna postar en video där hon dansar IsiPantsula, den stiger snabbt i popularitet och når snart 1,5 miljoner visningar. Men i kommentatorsfältet börjar kritiken svämma in:

- 1) Vad är det för kritik Joanna får för sin video? Vilka tror du det är som kritiserar och varför?
- 2) Vad säger de sydafrikanska medverkande i filmen om att Joanna är med dem och dansar?
- 3) Vilka personer eller grupper har rätt att definiera om Joannas användning av Pantsula är problematisk, och vilka faktorer (t.ex. historisk erfarenhet, maktförhållanden, identitet, kulturarv) påverkar detta tolkningsföreteende?
- 4) Hur påverkar sociala medier vem som får tolkningsföreteende i frågor om kulturell appropriering? Ge exempel på reaktioner i Joannas YouTube-flöde!
- 5) Hur påverkar sociala medier synen på kulturutbyte? Resonera kring hur dansstilar sprids globalt, hur kritik förstärks, och hur internet kan både öppna för kulturmöten och skapa konflikter kring ägande och representation.
- 6) Vad betyder kulturell appropriering?

"Pantsula accommodates everyone"

“Everybody deserves to have a good life”

I filmens sista del berättar Joanna att Sbus mamma har gått bort. Medan vi hör hennes röst berätta får vi se denna bild:

- Beskriv vad du ser i bilden!
- Varför har regissören valt att visa det så här tror du? Förstärker bilden något i situationen? Säger bilden något som inte sägs med ord?

Precis som när du läser en text med bokstäver och ord har filmen sitt sätt att berätta och de flesta filmer skapar sitt unika uttryck med t ex klippning, rytm, ljud, färger, foto, bildkompositioner och struktur.

Titta på bilderna från filmen på denna och nästa sida:

- Beskriv bilderna - vad ser du?
- Vad får du för känsla av dem?
- Vad i bilderna är det som gör att du känner så?
- Vad säger de i historien som inte sägs med ord?
- Finns det mönster/likheter i deras bildkomposition och berättande? Vad tror du det säger i berättelsen i stort?
- Titta på bilderna på sidorna 10-11 i handledningen (Uppslaget innan) - vad skiljer de bilderna från dessa bilder?
Vad vill regissören säga med det tror du?

Foto: Maja Östberg

Foto: Jonte Wentzel

Foto: Jonte Wentzel

Foto: Jonte Wentzel